

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

«Затверджую»
Ректор
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

 В. П. Мельник

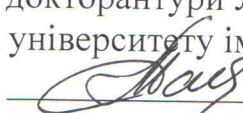
Освітньо-наукова програма
підготовки доктора філософії
в аспірантурі Львівського національного університету імені Івана Франка
за спеціальністю **032 Історія та археологія**
(освітньо-наукова програма рекомендована до впровадження Вченою радою
Львівського національного університету імені Івана Франка
протокол № 20/5 від 25.05.2016 року)

Галузь науки: **03 Гуманітарні науки**
Обсяг освітньої складової програми: **40 кредитів ЄКТС**
Термін навчання: **чотири роки**
Форма навчання: **очна (денна, вечірня), заочна**

“Погоджено”
Проректор з наукової роботи
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

 Р. С. Гладишевський

“Погоджено”
Завідувач відділу аспірантури і
докторантури Львівського національного
університету імені Івана Франка

 М. М. Дацик

Відповідальні за розробку освітньо-наукової програми –

проектна група:

СІЛЕЦЬКИЙ Р. Б., проф., д-р іст. наук (керівник проектної групи);
ВОЙТОВИЧ Л. В., проф., д-р іст. наук;
ГЛУШКО М. С., проф., д-р іст. наук;
ГОЛУБКО В. Є., проф., д-р іст. наук;
ЗАШКІЛЬНЯК Л. О., проф., д-р іст. наук;
КАЧАРАБА С. П., проф., д-р іст. наук;
КОНДРАТЮК К. К., проф., д-р іст. наук;
КРІЛЬ М. М., проф., д-р іст. наук;
СУХИЙ О. М., проф., д-р іст. наук;
ФРАНКО О. О., проф., д-р іст. наук.

Затверджено Вченою радою історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 9 від 18.05.2016 року

Декан історичного факультету

проф. Р. М. Шуст

ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА
підготовки доктора філософії з гуманітарних наук
за спеціальністю 032 Історія та археологія

1. Загальна характеристика освітньо-наукової програми

Освітньо-наукова програма підготовки доктора філософії чинна у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Науковий ступінь: **доктор історії** з галузі знань **03 Гуманітарні науки** за спеціальністю **032 Історія та археологія**.

Спеціалізації: **історія України, всесвітня історія, військова історія, археологія, етнологія**.

Освітній рівень: **третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти**.

Нормативний термін навчання: **чотири роки**.

Форма навчання: **очна (денна, вечірня), заочна**.

Виконання освітньо-наукової програми є необхідною умовою академічної підготовки фахівця кваліфікації доктора філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Програма встановлює:

– нормативний зміст навчання у Львівському національному університеті імені Івана Франка, обсяг та рівень засвоєння у процесі підготовки відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики “доктор філософії” в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія;

– перелік навчальних дисциплін підготовки докторів філософії;

– термін навчання.

Програма призначена для сертифікації докторів філософії та атестації випускників аспірантури Львівського національного університету імені Івана Франка.

2. Зміст освітньо-наукової програми

Освітньо-наукова програма складається з освітньої та наукової складових:

1. Професійна теоретична підготовка, що забезпечує підвищення освітнього рівня за відповідною спеціальністю і яка містить нормативні дисципліни і дисципліни вільного вибору аспіранта, розподілені між такими складовими: глибинні знання зі спеціальності, загальнонаукові компетентності, універсальні навички та мовні компетентності.

2. Науково-дослідницька робота.

3. Підготовка та захист дисертаційної роботи.

Розподіл складових освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії та обов'язкового навчального часу за циклами приведено у Таблиці 1.

Таблиця 1

№	Цикли дисциплін	Навчальних годин	Кредитів
1	Професійна теоретична підготовка	1200	40
1.1	Нормативні навчальні дисципліни	660	22
1.1.1	Глибинні знання зі спеціальності	210	7
1.1.2	Загальнонаукові компетентності	120	4
1.1.3	Універсальні навички	120	4
1.1.4	Мовні компетентності	210	7
1.2	Дисципліни вибору аспіранта	540	18
1.2.1	Глибинні знання зі спеціальності	270	9
1.2.2	Загальнонаукові компетентності	270	9

2	Науково-дослідна робота	–	–
3	Підготовка та захист дисертаційної роботи	–	–

Нормативний зміст освітньо-наукової програми:

1. Система знань у вигляді переліку дисциплін з мінімальною кількістю навчальних годин/кредитів.
2. Анотації навчальних дисциплін.
3. Присвоєння кваліфікації доктор філософії у галузі природничих наук здійснюється після виконання освітньої складової та захисту дисертаційної роботи.
4. Університет має право у встановленому порядку змінювати назви навчальних дисциплін.

3. Мета і завдання освітньо-наукової програми

Метою освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії з історії є розвиток загальних та фахових компетентностей для забезпечення підготовки кадрів вищої кваліфікації для здійснення науково-дослідницької діяльності, аналітичної роботи, наукового консультування, а також у науковій роботі.

До основних завдань належать:

- Поглиблення теоретичної загальноуніверситетської та фахової підготовки.
- Підвищення рівня професійної та викладацької майстерності.
- Здобуття теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі історії.
- Розвиток науково-дослідницьких навиків для здійснення самостійних наукових досліджень.
- Розвиток навиків у написанні та оформленні результатів наукових робіт.
- Набуття знань та практичних навиків викладання у вищих навчальних закладах.

4. Система оцінювання

Результати навчальної діяльності аспіранта оцінюють за 100-бальною шкалою. Форми контролю – іспит або залік.

Співвідношення аудиторних годин і годин для самостійної роботи – 0,818.

5. Науково-дослідна робота аспіранта

Аспірант проводить наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової роботи, в якому визначаються зміст, терміни виконання та обсяг науково-дослідних робіт. Індивідуальний план наукової роботи здобувач погоджує з науковим керівником і Вчена рада Університету затверджує план протягом двох місяців з дня зарахування здобувача до аспірантури.

6. Педагогічна практика аспіранта

Педагогічну практику аспірант проходить згідно з планом впродовж другого та третього року навчання в аспірантурі.

7. Програмні компетентності випускників аспірантури

У результаті навчання в аспірантурі здобувач повинен здобути компетентності розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики, які включають:

– Найбільш передові концептуальні та методологічні знання в галузі науково-дослідної та/або професійної діяльності і на межі предметних галузей (Знання та розуміння / Knowledge and understanding).

– Розроблення та реалізація проектів, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику, і розв'язання значущих соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем (Застосування знань та розуміння / Applying knowledge and understanding).

– Критичний аналіз, оцінка і синтез нових та складних ідей (Формування тверджень / Making judgements).

– Спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в певній галузі наукової та/або професійної діяльності (Комунікативні навички / Communication skills).

– Ініціювання інноваційних комплексних проектів, лідерство та повна автономність під час їх реалізації. Соціальна відповідальність за результати прийняття стратегічних рішень. Здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, відповідальність за навчання інших (Навички навчання / Learning skills).

8. Розподіл змісту освітньо-наукової програми та навчальний час за дисциплінами підготовки

Назва дисципліни	Загальний обсяг	
	кредитів	годин
1. НОРМАТИВНІ ДИСЦИПЛІНИ		
Актуальні проблеми історичної науки	3	90
Науковий семінар	4	120
Філософія	4	120
Педагогічна практика	4	120
Іноземна мова за фаховим спрямуванням	7	210
Всього	22	660
2. ДИСЦИПЛІНИ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ АСПІРАНТА		
Спеціалізація “Історія України”:	3	90
1) Наративні джерела з історії Київської Русі: методологія сучасного аналізу та інтерпретацій.	3	90
2) Українське місто доби середньовіччя та ранньомодерного часу: методологія дослідження джерел.	3	90
3) Інтелектуальна історія України ХІХ–ХХ ст.: постаті, соціокультурне середовище, здобутки.		
4) Етносоціальні та політичні відносини на західноукраїнських землях у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.: методологія дослідження та інтерпретацій.		
5) Український вимір Другої світової війни: історіографія та історична пам'ять.		

Спеціалізація “Всесвітня історія”: 1) Актуальні проблеми середньовічної та ранньомодерної історії. 2) Історія конфліктів у Центрально-Східній Європі нового та новітнього часу. 3) Національний чинник у державотворчих процесах у Центральній та Східній Європі (1919–1939 рр.). 4) Інтеграція українських емігрантів у суспільства країн Заходу. 5) Історія антисемітизму та юдофобії кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.	3 3 3	90 90 90
Спеціалізація “Військова історія”: 1) Актуальні проблеми історії воєн та військового мистецтва. 2) Військово-теоретична думка кінця ХІХ–ХХ ст. 3) Історія розвитку озброєнь та військових технологій. 4) Актуальні проблеми історії українського війська. 5) Українське військо у визвольних змаганнях 1917–1921 рр.	3 3 3	90 90 90
Спеціалізація “Археологія”: 1) Палеоекологія первісного населення України. 2) Геоморфологія, ґрунтознавство і топографія в археології. 3) Історія господарських занять і матеріальної культури українців. 4) Первісне мистецтво як джерело культури людства. 5) Вірування та народні звичаї населення України І тис. н. е.	3 3 3	90 90 90
Спеціалізація “Етнологія”: 1) Теорія етносу. 2) Етнічна структура українського суспільства. 3) Актуальні проблеми української етнології. 4) Етнолінгвістика. 5) Українське народне житло: генезис, еволюція, локальні особливості, будівельна обрядовість.	3 3 3	90 90 90
1) Педагогіка вищої школи 2) Методологія підготовки наукової публікації	3	90
1) Психологія вищої школи 2) Підготовка науково-інноваційного проекту	3	90
1) Інформаційні технології та програмування 2) Інтелектуальна власність і трансфер технологій	3	90

3) Інновації та підприємництво		
Всього	18	540
Всього за час навчання	40	1200

9. Анотації дисциплін

1. НОРМАТИВНІ ДИСЦИПЛІНИ

“Актуальні проблеми сучасної історичної науки”

Мета: формування теоретичних знань і практичних навиків, які дають змогу орієнтуватися в сучасних напрямках наукової розробки проблем історії України в контексті розвитку світової історичної науки; застосовувати теоретичні положення сучасної історіографії для інтерпретації українського історичного матеріалу; формулювати нові ідеї та концепції стосовно різноманітних тем з історії України, зокрема, її політичної, соціально-економічної, етнічної, інтелектуально-культурної ділянок.

Предмет: сучасні теоретичні підходи до дослідження актуальних проблем української історії на загальноісторичному тлі; головні напрями історіографії історії України та її новітні досягнення.

Зміст курсу:

- Головні напрями та теоретичні засади сучасної історіографії та методології історії України, зокрема, історія повсякдення, локальна історія та ін.
- Розширення джерельної бази для дослідження тем з новітньої історії України завдяки впровадженню методів усної історії.
- Сучасна історична термінологія та пов'язані з нею дискусійні питання (багатозначність деяких термінів і понять, проблеми під час впровадження нових термінів і деконструкції ідеологічних штампів та ін.).
- Пошук та розробка нових тем на стику наук (історії, етнології, соціології, мовознавства та ін.) та застосування міждисциплінарних методів дослідження.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчатимуть на третьому році навчання.

“Науковий семінар”

Мета: вдосконалення навичок представлення власних наукових результатів (у тому числі іноземною мовою), аналізі доповідей інших науковців щодо нових результатів, концепцій і теорій, кваліфікованому веденні наукових дискусій.

Предмет: нові результати, концепції, теорії, підготовка наукової доповіді (текст, презентація), відповіді на питання, ведення дискусії.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспірант бере участь у науковому семінарі впродовж першого – четвертого років навчання.

“Філософія”

Мета: формування комплексу знань про головні особливості філософського та інтелектуального процесу в XX – початку XXI століть в їхньому зв'язку з сучасним цивілізаційним, соціальним, культурним і науковим поступом.

Предмет: світоглядне, духовно-практичне, морально-етичне й теоретичне відношення людини до реальності та головні інтелектуальні чинники її перетворення й суб'єктивного преображення особи.

Зміст курсу:

- Виникнення філософії та її актуальність: світогляд, філософія, метафізика і наука. Глобальні виклики перед розумом і філософією.
- Лінгвістичний поворот, витоки аналітичної філософії та її сучасний стан.
- Позитивістська та екзистенційна традиції в сучасній філософії як парадигмальне виявлення саєнтизму та антисаєнтизму.
- Метафізика та онтологія в аспекті неklasичної філософії.
- Природа знання, джерела його істинності та межі наукового пізнання.

- Проблематика розуму і свідомості та її осягнення у феноменології й герменевтиці.
- Філософія «втіленого розуму» в аспекті розвитку когнітивістики.
- Класична, неklasична й постklasична моделі розвитку науки.
- Філософська антропологія і проблема людини.
- Соціальна філософія та філософія історії й культури.
- Ситуація постмодернізму в сучасній філософії та її семіотичне обумовленість.

Місце дисципліни в структурі курсу: аспіранти вивчають на першому році навчання.

“Педагогічна практика”

Мета: вдосконалення знань, формування в аспірантів системи умінь самоорганізації педагогічної діяльності, набуття педагогічного досвіду організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі.

Предмет: практична педагогічна діяльність як викладача, адаптація до освітнього середовища вищого навчального закладу.

Зміст практики:

- Відвідування й аналіз навчальних занять, проведених викладачами у закладі вищої освіти.
- Визначення концептуальних засад організації педагогічної діяльності у вищій школі.
- Ознайомлення з робочою програмою, змістом навчального курсу (за фахом).
- Планування структури, розроблення методики й здійснення підготовки до проведення лекційних, семінарських, практичних, лабораторних занять.
- Підготовка навчально-методичного забезпечення освітнього процесу у вищій школі.
- Написання конспектів навчальних занять.
- налагодження контакту й організація педагогічної взаємодії зі студентами.
- Проведення різних за формою навчальних занять.
- Здійснення аналізу проведених колегами та самостійно організованих навчальних занять;
- Організація самостійної роботи студентів.
- Впровадження у навчальний процес інноваційних освітніх технологій та авторських методик.
- Вироблення індивідуального стилю організації педагогічної взаємодії та навчально-пізнавальної діяльності студентів.
- Аналіз педагогічних ситуацій та самостійне прийняття рішень щодо вирішення проблем.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти проходять на третьому році навчання.

“Іноземна мова за фаховим спрямуванням”

Мета: формування мовної і мовленнєвої компетентностей аспірантів на рівні С 1, які забезпечать можливість вільно спілкуватися та ефективно реалізовувати науково-професійні цілі іноземною мовою.

Предмет: граматичні, стилістичні та дискурсивні аспекти іноземної мови науково-професійного спрямування.

Зміст курсу:

- основні морфологічні і синтаксичні категорії іншомовного наукового мовлення;
- провідні характеристики наукового стилю;
- засоби вираження певних комунікативних інтенцій;
- техніки читання наукових текстів іноземними мовами;
- формальні правила семантичних та текстових моделей породження висловлювань, притаманних науковій сфері;
- техніки написання анотацій і рефератів;
- створення презентацій для міжнародних наукових конференцій;
- структура і композиція основних видів наукових текстів;
- структура і композиція усних повідомлень на наукову тематику;
- алгоритми написання наукових текстів;
- види науково-професійної кореспонденції іноземними мовами.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на першому році навчання.

2. ДИСЦИПЛІНИ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ АСПІРАНТА

Спеціалізація “Історія України”

“Наративні джерела з історії Київської Русі: методологія сучасного аналізу та інтерпретацій”

Мета: формування теоретичних знань і практичних навиків, які дозволяють аналізувати та інтерпретувати писемні джерела до середньовічної історії України в руслі сучасних теоретичних підходів світової історичної науки; застосовувати методологію дослідження інших гуманітарних наук – лінгвістики, етнології, археології, фольклористики; верифікувати інформацію наративних джерел даними цих наукових дисциплін.

Предмет: корпус наративних джерел, зокрема, вітчизняних літописних зведень, скандинавських саг, візантійських хронік і житійної літератури, сучасні методологічні підходи аналізу та інтерпретації інформації середньовічних писемних джерел.

Зміст курсу:

- Загальна характеристика наративних вітчизняних та зарубіжних джерел.
- Особливість формування зарубіжних наративних джерел, зокрема, скандинавських саг і візантійських житій і хронік.
- Специфіка подання історичної інформації у наративних джерелах.
- Джерелознавчий аналіз руських літописів, зокрема, історії їх створення, введення у науковий обіг, дослідження.
- Методи сучасного аналізу наративних джерел та особливості сучасних інтерпретацій виявленої інформації.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчатимуть на другому році навчання.

“Українське місто доби середньовіччя та ранньомодерного часу: методологія дослідження джерел”

Мета: формування теоретичних знань і практичних навиків для дослідження політичних, етнічних, соціально-економічних та культурних процесів в українському міському просторі доби середньовіччя – раннього Нового часу; здатність аналізувати писемні та неписемні (зокрема, речові та зображувальні) джерела зазначеного періоду та інтерпретувати наявну в них інформацію.

Предмет: інтерпретація джерел до історії українських міст середньовічного та ранньомодерного періоду, зокрема, їхнього політичного, соціально-економічного та культурного розвитку, дослідження етнічних процесів у міському просторі.

Зміст курсу:

- Матеріали до історії українських міст доби середньовіччя – раннього Нового часу в головних архівах України. Корпуси опублікованих джерел.
- Архітектурні пам'ятки, зображувальні, археологічні та нумізматичні джерела в дослідженні міської історії.
- Міська забудова та етнотопоніми (національні дільниці) – джерела для дослідження етнічної структури середньовічних та ранньомодерних українських міст.
- Міські оборонні та фортифікаційні споруди. Головні зразки сакральної архітектури різних національних громад (на прикладі Львова, Луцька, Кам'янець-Подільського та інших міст).

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчатимуть на другому році навчання.

“Інтелектуальна історія України XIX–XX ст.: постаті, соціокультурне середовище, здобутки”

Мета: формування теоретичних знань і практичних навиків для дослідження культурного розвитку України у XIX–XX ст., аналізу впливу на нього політичної, національної та соціально-економічної сфер; здатність аналізувати досягнення українських діячів науки та культури на тлі загальноєвропейських культурних процесів.

Предмет: розвиток освіти, науки та образотворчого мистецтва в Україні у XIX–XX ст., з наголосом на діяльності головних представників інтелектуально-культурної сфери.

Зміст курсу:

- Джерела та методологічні підходи до дослідження інтелектуальної історії України нового та новітнього часу.
- Романтизм і позитивізм як інтелектуальні парадигми XIX ст. Інтелектуальні течії і напрями XX ст.
- Розвиток національних історіографій (української, російської, польської) та їхній вплив на ідентичність населення українських земель.
- Здобутки українських учених в галузі науки і техніки та їхнє застосування в економічній та військовій сферах.
- Українське образотворче мистецтво та архітектура XIX–XX ст.: постаті та напрями.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчатимуть на другому році навчання.

**“Етносоціальні та політичні відносини на західноукраїнських землях
у другій половині XIX – на початку XX ст.:
методологія дослідження та інтерпретацій”**

Мета: формування теоретичних знань і практичних навиків для дослідження політичних, соціально-економічних та національних процесів на українських теренах Австро-Угорської імперії; здатність аналізувати різноманітні аспекти українсько-польських, українсько-румунських та українсько-угорських відносин у другій половині XIX – на початку XX ст. та їхній вплив на розвиток Галичини, Буковини й Закарпаття, політичні орієнтації місцевого українського населення.

Предмет: соціум західноукраїнських земель у другій половині XIX – на початку XX ст. у контексті політичних, національних та культурних процесів у монархії австрійських Габсбургів.

Зміст курсу:

- Методологічні підходи до дослідження поліетнічних імперій нового часу.
- Модерні нації: час виникнення та специфіка розвитку.
- Національні відносини на західноукраїнських землях Австро-Угорської імперії.
- Вплив національного чинника на політичну та культурну сфери.
- Політичні орієнтації українців Галичини, Буковини та Закарпаття у другій половині XIX – на початку XX ст.
- Ідентичності українського населення Австро-Угорської монархії.
- **Місце дисципліни у структурі курсу:** аспіранти вивчатимуть на другому році навчання.

**“Український вимір Другої світової війни:
історіографія та історична пам’ять”**

Мета: формування теоретичних знань і практичних навиків для дослідження дискусійних питань, пов’язаних з участю українців у Другій світовій війні (1939–1945); здатність спростовувати псевдогіпотези та міфологеми, які стосуються німецько-радянської війни 1941–1945 рр.

Предмет: участь України та українців у Другій світовій війні з наголосом на проблемних питаннях, актуальних для політики пам’яті у сучасній українській державі.

Зміст курсу:

- Українська та зарубіжна історіографія Другої світової війни. Дискусії стосовно історичних термінів та дат.
- 1939 рік в історії України та Європи: окупація Карпатської України та Другої Речі Посполитої.
- Дискурси другого етапу (1941–1945) Другої світової війни.
- Українські комуністичний та націоналістичний рух Опору в контексті політики пам’яті.
- Східна Галичина та Західна Волинь під час Другої світової війни: методика історико-краєзнавчих досліджень.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчатимуть на другому році навчання.

Спеціалізація “Всесвітня історія”

“Актуальні проблеми середньовічної та ранньомодерної історії”

Мета: формування необхідних теоретичних знань актуальних проблем середньовічної та ранньомодерної історії, навколо яких відбуваються найбільш гострі дискусії у світовій науці на сучасному етапі.

Предмет: ключові проблеми середньовічної та ранньомодерної історії, зокрема формування європейської християнської цивілізації, феодалізму, міст і міського суспільства, культури і мистецтва, ренесансу.

Зміст курсу:

- Антична спадщина в умовах падіння Римської імперії і появи “варварських” держав. Візантійське та арабське продовження.
- Перемога християнства. Вселенські собори. Утворення християнських конфесій. Боротьба з маніхейством та ісламом. Єресі.
- Три виклики ранній християнській цивілізації: арабські, угорські та норманські удари.
- Роль вікінгів у розвитку європейської християнської цивілізації.
- Міста і міське суспільство.
- Феодалізм: суспільно-економічна формація чи система комплектації і утримання війська.
- Механічна революція і великі географічні відкриття.
- Від феодальних держав до абсолютних і представницьких монархій.
- Від романської до готичної архітектури, від епічних поем і лицарських романів до поезії трубадурів і міннезінгерів, від монофонії до поліфонії, еволюція образотворчого мистецтва.
- Спалах ренесансу: від аскетизму до гімну людині як вершині Божого творіння.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Історія конфліктів у Центрально-Східній Європі нового та новітнього часу”

Мета: формування теоретичних знань і практичних навиків для дослідження військових конфліктів та національного протистояння на теренах Центрально-Східної Європи у XVIII–XX ст.; здатність аналізувати причини цих конфліктів та їхній вплив на ідентичність та історичну пам’ять населення сучасних держав Центрально-Східної Європи.

Предмет: військові дії та національне протистояння на теренах Центрально-Східної Європи, зокрема, України, Польщі, країн Балтії, Балканського півострова та Дунайського регіону.

Зміст курсу:

- Методологічні аспекти дослідження історії міжетнічних та міждержавних конфліктів.
- Етнічна ситуація в регіоні як один з головних чинників збройного протистояння.
- Ідеологічний чинник у нагнітанні конфліктних ситуацій.
- Модерні нації та поліетнічні імперії: зіткнення інтересів.
- Центрально-Східна Європа у глобальних військових конфліктах: Кримська війна (1853–1856), Перша (1914–1918) та Друга (1939–1945) світові війни.
- “Гарячі точки” Центрально-Східної Європи наприкінці XX – на початку XXI ст.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Національний чинник у державотворчих процесах у Центральній та Східній Європі (1919–1939 рр.)”

Мета: формування необхідних теоретичних знань і практичних навиків, які дозволять інтерпретувати національні особливості в регіоні та їх роль у державотворенні після розпаду імперій.

Предмет: державотворчі процеси.

Зміст курсу:

- Вчення про історичні (державні) і неісторичні (бездержавні) нації. Національний склад. Нація і релігія. Нація і держава. Питання збереження національної ідентичності.

- Умовні кордони і геополітичний характер. Національно-територіальні питання.
- Мова як фактор політичного і культурного самовизначення.
- Національна толерантність. Етнічні конфлікти. Соціально-політичні аспекти мусульманської проблеми.
- Соборність земель (македонських, сербських, українських, угорських, румунських, польських) у нових політичних і суспільних умовах.
- Особливості утворення КСХС/Югославії.
- Чехословаччина як невдалий державно-політичний проект.
- Польща: відновлена чи нова республіка.
- Україна як рубіжний регіон трьох цивілізацій: православної, католицької і мусульманської.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Інтеграція українських емігрантів у суспільства країн Заходу”

Мета: формування у майбутніх істориків-гуманітаріїв знання про головні етапи еміграції українців до країн Америки та Європи; охарактеризувати основні місця їхнього поселення, вказати на особливості формування українських осередків у країнах західної та східної діаспори; висвітлити участь українців в громадсько-політичному, культурному та релігійному житті країн імміграції.

Предмет: еміграційні рухи на українських землях кінця XIX – початку XX ст., їхня динаміка, масштаби і напрями, економічна та соціально-культурна інтеграція емігрантів у суспільства країн поселення.

Зміст курсу:

- Передумови еміграційних рухів на українських землях наприкінці XIX – у першій половині XX ст.
- Масштаби, динаміка, напрями та соціальний склад української еміграції наприкінці XIX – у першій половині XX ст.
- Основні місця розселення українських емігрантів в країнах Америки та Європи.
- Особливості адаптації українських емігрантів у країнах поселення в піонерську добу.
- Соціально-економічне та культурне життя української еміграції міжвоєнного періоду в США та Канаді.
- Особливості інтеграції українських емігрантів у суспільства країн Південної Америки.
- Вплив політичної еміграції 1947–1952 рр. на активізацію суспільно-політичного і культурного життя українців у діаспорі.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Історія антисемітизму та юдофобії кінця XIX – першої половини XX ст.”

Мета: формування комплексних уявлень про витоки, причини та особливості антисемітизму та юдофобії кінця XIX – першої половини XX ст., що дасть можливість самостійно інтерпретувати, класифікувати та аналізувати різноманітні прояви ксенофобії та расової нетерпимості.

Предмет: теорія та політична практика антисемітизму кінця XIX – першої половини XX ст.

Зміст курсу:

- Передумови та причини посилення антисемітистських настроїв у країнах Європи в останній третині XIX ст.
- Теоретичні джерела та витоки формування ідеології антисемітизму
- Особливості локальних проявів антисемітизму та юдофобії в країнах Центрально-Східної Європи наприкінці XIX ст.
- Антисемітизм у роки Першої світової війни.
- Правові обмеження щодо євреїв та стимулювання єврейської еміграції міжвоєнного періоду в країнах Європи.

- Голокост європейських євреїв.
- Антисемітизм першого повоєнного десятиліття у Східній Європі.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

Спеціалізація “Військова історія”

“Актуальні проблеми історії воєн та військового мистецтва”

Мета: формування необхідних теоретичних знань актуальних проблем історії воєн та військового мистецтва, навколо яких відбуваються найбільш гострі дискусії у світовій науці на сучасному етапі.

Предмет: ключові проблеми історії воєн і військового мистецтва, зокрема формування, комплектації та утримання військ, дослідження яких викликають найбільш гострі дискусії у світовій науці на сучасному етапі.

Зміст курсу:

- Початки військової науки: поділ війська на підрозділи, частини і з'єднання, формування бойових порядків, маневри і марші, принцип масування сил на прикладі війн стародавнього світу та античності.
- Ера кавалерії: лицарство і лицарське військо на полях Європи. Номади і причини їхніх успіхів.
- Еволюція військової справи чи “порохова революція”: перехід від лицарського війська до професійних найманих армій (кондотьери, кулевринери, скопіти, петриналії, ландскнехти, “їжаки” і “терції”).
- Проблема фронтиру: від візантійських акритів до граничар, гайдуків, сободів, українських та російських козаків.
- Криза професійних найманих армій: надмірна вартість утримання і ненадійність.
- Рекрутська система (від Густава Адольфа до системи кантонів).
- Феномен Наполеона і його маршалів.
- Перехід до масових мобілізаційних військ і практика їх використання у двох світових війнах.
- Військова наука між двома світовими війнами: перевірка результатів на полях боїв.
- Професійна армія на сучасному етапі: переваги і ризики.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Військово-теоретична думка кінця XIX–XX ст.”

Мета: формування необхідних теоретичних знань в галузі розвитку військової науки, системи поглядів щодо використання військових засобів у політичних цілях, інтерпретування характеру військових завдань і способів їх розв'язання у конкретно окреслений історичний період, концептуальних засад військового будівництва в історичному ракурсі.

Предмет: розвиток військово-теоретичної думки провідних світових держав, взаємовплив воєнної практики та військово-теоретичної думки, місце та роль зовнішніх і внутрішніх чинників на формування воєнних доктрин країн.

Зміст курсу:

- Війни XIX ст. та їх вплив на еволюцію військового мистецтва і перегляд доктринальних поглядів на війну.
- Військово-теоретична думка в роки Першої світової війни.
- Воєнні концепції військових теоретиків міжвоєнного періоду.
- Перевірка практикою військових доктрин в роки Другої світової війни.
- Розвиток військової теорії після Другої світової війни.
- Військово-теоретична думка кінця XX ст. Актуалізація історичного досвіду у сучасних війнах.
- Концепції майбутньої війни і ведення військових операцій.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Історія розвитку озброєнь та військових технологій”

Мета: формування необхідних теоретичних знань з історії розвитку озброєнь та військових технологій на різних етапах розвитку суспільства.

Предмет: історія розвитку озброєнь та військових технологій всіх галузей військової справи від стародавнього світу до сучасності.

Зміст курсу:

- Розвиток технологій обробки твердого каменю (кременю і обсидіану), бронзи та заліза (від болотної до залізної руди).
- Ударна і клинкова зброя: від списів до буздуганів, багнетів та штик-ножів, від мечів до шпаг, шабелів і кортиків.
- Захисне озброєння: від панцирів і до бронежилетів. Еволюція шоломів від древнього світу до сучасності.
- Стрілецька зброя: від пращ до луків і арбалетів.
- Вогнепальна стрілецька зброя: скопітуси, петринали, аркебузи, мушкети, фузеї, гвинтівки, карабіни, автоматичні гвинтівки, кулемети. Розвиток конструкцій пістолетів.
- Настільна і навісна метальна артилерія. Ударні і запальні системи.
- Розвиток фортифікації до появи вогнепальної артилерії.
- Бастіонна і тенальна системи фортифікації. Інженерна атака Вобана.
- Вогнепальна артилерія: гармати, гаубиці, мортири, бобомети, міномети, реактивна і ракетна артилерії.
- Танки, бронетранспортери, брдм і бмп.
- Розвиток систем зв'язку. Радіоелектронна боротьба.
- Розвиток військових флотів: системи і типи кораблів, верфі і бази.
- Розвиток військової авіації. Військово-космічні напрямки.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Актуальні проблеми історії українського війська”

Мета: формування необхідних теоретичних знань і практичних навиків, які дозволять розуміти та прогнозувати проблеми будівництва та функціонування Збройних Сил України та інших силових структур держави, враховувати досвід армійських структур розвинених країн світу, виводити певні закономірності процесів.

Предмет: вивчення теоретичних засад військового будівництва на сучасному етапі, розуміння, що лише міцна і сучасна армія, інші силові структури держави можуть забезпечити незалежність і вільний розвиток українського народу, вплив на обороноздатність агресивних амбіцій сусідів.

Зміст курсу:

- Геополітичні аспекти становлення української державності в ХХ ст.
- Причини поразки у Визвольних змаганнях ХХ ст.
- Фальсифікації щодо “незалежності” УРСР.
- Зародження ідеї необхідності відновлення Національної армії на зламі 80–90-х років ХХ ст.
- Помилки у військовому будівництві після 1991 р.
- План Росії на знищення незалежності України. Збагачення і зрада на найвищому державному рівні як наслідок політичних помилок у державному будівництві.
- Гібридні методи ведення воєн.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Українське військо у визвольних змаганнях 1917–1921 рр.”

Мета: формування теоретичного підґрунтя проблеми, що дасть можливість визначити роль військового чинника в становленні національної державності періоду Української революції 1917–1921 рр., його вплив на економічні, суспільно-політичні, психологічні аспекти життя українського соціуму, а також інтерпретувати історичний досвід з позицій сьогодення.

Предмет: військовий чинник у суспільній свідомості та доктринах українського політикуму першої чверті XX ст., військове будівництво в Україні, його теоретичні засади і практична реалізація у 1917–1921 рр.

Зміст курсу:

- Український військовий рух як каталізатор національно-визвольної боротьби українського народу.
- Військове будівництво в Україні 1917–1921 рр. у порівняльному контексті із тогочасною світовою практикою.
- Теоретичний доробок української військової еліти та її внесок у формування національної військової доктрини.
- Армія, суспільство і держава: проблема ідентифікації.
- Актуалізація історичного досвіду на сучасному етапі розвитку України.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

Спеціалізація “Археологія”

“Палеоекологія первісного населення України”

Мета: формування необхідних теоретичних знань і практичних навиків з питань палеоекологічних особливостей розвитку природи в первісну історію людського суспільства від початку його виникнення, звертаючи особливу увагу на територію сучасної України. Характеризуються головні етапи зледенінь та потеплінь у четвертинний період існування людства, визначаються основні форми адаптації первісного населення до змін навколишнього середовища. Людина розглядається з позицій діалектичної єдності як представника біологічного виду (живий організм) і як соціальної істоти (суб’єкта історії).

Предмет: теоретичні основи палеоекології та реальні знання, які вказують на основні закономірності розвитку природи і суспільства, про зміни в матеріальній та духовній культурі продовж усієї кам’яної доби, історія дослідження головних палеолітичних пам’яток, характер соціально-економічних відносин в залежності від історичного та географічного факторів у період середнього та пізнього плейстоцену, раннього голоцену.

Зміст курсу:

- Природничі та археологічні джерела. Загально-філософські концепції розвитку природи, людини та соціуму.
- Основні теорії антропогенезу та соціогенезу. Антропологічні й археологічні теорії полі- і моноцентризму.
- Первісне заселення України. Шляхи та напрями первісних міграцій. Екологічні умови у період раннього палеоліту.
- Зміни палеоекології в середньому палеоліті України. Передостаннє зледеніння та еемське потепління. Головні представники викопного тваринного та рослинного світу. Неандертальці – новий антропологічний вид населення Європи.
- Основні регіони середнього палеоліту України: Закарпаття, Прикарпаття, Волинь, Наддніпрянина, Донбас, Крим. Характер стоянок та форми господарства.
- Останнє зледеніння та міжльодовикові фази потеплінь, зміна зообіоценозів. Поява в Україні *Homo sapiens*.
- Стоянки пізнього палеоліту в Україні, їх специфіка, поселенська структура, житлово-господарські комплекси.
- Духовна культура і первісні твори мистецтва на палеолітичних стоянках Східноєвропейської рівнини, зокрема, України.
- Завершення льодовикової доби, перехід до голоцену – сучасного клімату і сучасних ландшафтів, поява і поширення сучасного тваринного та рослинного світу.
- Мезолітичне населення України. Нові форми адаптації і ведення господарства, нові суспільні відносини

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Геоморфологія, ґрунтознавство і топографія в археології”

Мета: формування необхідних теоретичних знань і практичних навиків, які дозволять пояснити якісні і кількісні характеристики екофактів, котрі можна зафіксувати на компілятивному та інтерпретувати на експлікативному рівнях лише з теоретико-методологічних позицій геоморфології, ґрунтознавства і топографії, тобто тих дисциплін на стику з якими працює археолог.

Предмет: теоретичні основи формування закономірностей геоморфологічного характеру та формування сучасних ґрунтів; вплив антропогенного фактору на ці процеси; методика наукового пошуку різних рівнів у геоморфології, ґрунтознавстві і топографії та їхнє практичне застосування в археологічних дослідженнях.

Зміст курсу:

- Загальні уявлення про геологію і будову землі. Короткі відомості з історії земної кори.
- Поняття геосфер, їх складові (літосфера, гідросфера, атмосфера, біосфера).
- Екзогенні та ендегенні геологічні процеси Землі та їх вплив на стан археологічних пам'яток.
- Ґрунтоутворчі породи. Ґрунти. Загальна схема ґрунтоутворчого процесу та основні фактори ґрунтоутворення в контексті польових археологічних досліджень.
- Категорійно-понятійний апарат в топографічних дослідженнях.
- Топографія та її роль в археологічних дослідженнях.
- Архівно-топографічні матеріали
- Методика опрацювання аерофотозйомок

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Історія господарських занять і матеріальної культури українців”

Мета: формування теоретичних знань і практичних навиків для аналізу побуту населення України у давні історичні періоди; здатність співставляти археологічні та етнологічні джерела задля реконструкції культурних реалій населення українських теренів від часів кам'яного віку до ранньомодерного періоду.

Предмет: історичні джерела та еволюція явищ традиційної культури українців, зокрема, з ділянки господарських занять та матеріальної сфери (житло, одяг, їжа, засоби пересування).

Зміст курсу:

- Теоретичні засади реконструкції явищ традиційної культури.
- Привласнювальне господарство – прототип відтворювального.
- Орне землеробство в Україні (виникнення та етапи розвитку).
- Доместикація тварин. Генезис і розвиток тваринного запрягу в Україні.
- З історії гужового сухопутного транспорту українців.
- Народне житло українців (походження, джерела, етапи розвитку).
- Народний одяг українців (загальні аспекти виникнення і розвитку).
- Історія народного харчування українців.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Первісне мистецтво як джерело культури людства”

Мета: формування необхідних теоретичних знань і практичних навиків з питань походження образотворчого мистецтва, виникнення його основних течій, жанрів, видів, а також місця і ролі мистецтва в процесі пізнання людини природи і самої себе. Первісне мистецтво розглядається як одне з основних джерел розвитку духовної культури людства, починаючи з появи *Homo sapiens*.

Предмет: теоретичні основи походження мистецтва і конкретні факти, які свідчать про появу і формування первісного образотворчого мистецтва у вигляді наскельних розписів, скульптури, малої пластики та орнаментальних сюжетів.

Зміст курсу:

- Історія відкриття палеолітичного мистецтва. Перші знахідки і колекціонери.
- Головні теорії походження первісного образотворчого мистецтва (Брейля, Леруа-Гурана, Столяра).
- “Мобільні” твори мистецтва на кістках викопних тварин (орнаментальні мотиви та мала пластика).
- “Палеолітичні венери” – перші скульптурні зображення людини. Релігійні та мистецькі концепції інтерпретації фігурок.
- Відкриття наскельних малюнків в печерах Франко-Кантабрійської області. Проблеми встановлення віку та сюжетного прочитання зображень.
- Первісні твори мистецтва на палеолітичних стоянках Західної Європи: загальна характеристика, стилі, жанри, форми.
- Первісні твори мистецтва на палеолітичних стоянках Східноєвропейської рівнини, зокрема, України.
- Синкретизм первісної культури у вигляді взаємозв’язку мистецтва, релігії та раціональних знань.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Вірування та народні звичаї населення України I тис. н. е.”

Мета: формування необхідних знань про вірування та народні звичаї населення, яке проживало на території України у I тис. н. е.: пізніх скіфів, сарматів, фракійців, слов’ян, готів та ін.

Предмет: писемні та археологічні джерела, поховальні пам’ятки, елементи поховальної обрядовості, поховальний інвентар, орнаменти тощо.

Зміст курсу:

- Загальна характеристика розвитку духовної культури населення I тис. н. е.
- Писемні свідчення про вірування та звичаї стародавньої людності.
- Археологічні матеріали як джерело до вивчення духовної культури населення I тис. н. е. на території України.
- Особливості вірувань та поховальної обрядовості кочового населення України (пізніх скіфів, сармат, аварів, хозар, печенігів, половців).
- Поховальна обрядовість населення лісостепової зони України в першій половині I тис. н. е. (пізньозарубинецька, пшеворська, липицька, вельбарська, черняхівська, київська, карпатських курганів культури).
- Поховальна обрядовість населення лісостепової зони України в другій половині I тис. н. е. (празька, пенківська, райковецька культури).
- Поховальний інвентар і семантика орнаментів.
- Взаємопроникнення елементів духовної культури.
- Відображення стародавніх вірувань та звичаїв в сучасній традиційній народній культурі.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

Спеціалізація “Етнологія”

“Теорія етносу”

Мета: формування необхідних теоретичних знань і практичних навиків з дослідження етносу як універсальної історичної категорії, його місця в системі інших людських спільнот сучасності.

Предмет: основні ознаки і властивості етносу, історичні умови його зародження, розвитку і смерті, сучасні етнічні процеси і тенденції.

Зміст курсу:

- Формування і розвиток “теорії етносу” як субдисципліни етнології, її сучасний стан в Україні.

- Головні ознаки і властивості етносу: геопростір, етнічна самосвідомість, етнізм, етнічна культура, етнічна ментальність.
  - Типи етнічних спільнот, історичні шляхи їх виникнення і внутрішню структурованість.
  - Етнічні процеси – історична невідворотна реальність. Типи етнічних процесів, їх прояв і тенденції в сучасній Україні.
  - Етнос у системі інших видів людських спільнот – соціальних, лінгвістичних, конфесійних.
- Місце дисципліни у структурі курсу:** аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Етнічна структура українського суспільства”

Мета: формування необхідних теоретичних знань і практичних навиків для дослідження етнічної структури українського соціуму в його історичному розвитку; аналізу історії та сучасного стану головних національних меншин (росіян, білорусів, угорців, румунів, молдаван поляків та ін.) та корінних етносів (кримських татар) на території України; понятійного окреслення таких етнічних спільнот, як караїми та гагаузи; трактування даних переписів населення українських земель кінця XIX – початку XXI ст.

Предмет: етнічна структура українського суспільства від часів Середньовіччя до сьогодення, зокрема, становлення найбільших національних меншин на території України та їхні відносини з титульним етносом – українцями.

Зміст курсу:

- “Етнічна меншина”, “національна меншина”, “етнічна група”, “корінний народ”, “титульний народ”: понятійно-термінологічне окреслення.
- Поява перших етнічних меншин на українській території. Німецькі, вірменські, єврейські та польські громади в часи Середньовіччя – раннього Нового часу.
- Етногенез кримськотатарського народу. Караїми, гагаузи та євреї на території України.
- Вплив перебування українських етнічних земель у складі іноземних держав на збільшення кількості на них поляків, угорців, румунів та росіян.
- Переписи населення кінця XIX – початку XXI ст. – основне джерело для дослідження змін етнічної структури українського суспільства.
- Чинники зростання/зменшення етнічних спільнот на території України впродовж XX – початку XXI ст.
- Культурний розвиток головних національних меншин та корінних етносів України
- **Місце дисципліни у структурі курсу:** аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Актуальні проблеми української етнології”

Мета: формування необхідних теоретичних знань і практичних навиків, які дозволять критично оцінювати сучасний стан української етнології, формувати авторський погляд стосовно назрілих проблем у царині цієї ділянки наукових знань, самостійно виявляти “вузькі” місця і прогалини, способи та методи їх позитивного вирішення.

Предмет: сучасний стан і нові напрями розвитку української етнології, проблемні питання і прогалини, способи їх наукового вирішення, міждисциплінарні зв’язки.

Зміст курсу:

- Провідні наукові народознавчі осередки сучасної України.
- Періодичні та серійні видання сучасних українських етнологів. Сучасні фундаментальні, енциклопедичні та довідкові етнологічні видання. Навчально-методичні видання етнологів незалежної України.
- Польова науково-пошукова робота українських етнологів – основа сучасних етнологічних досліджень.
- Загальний стан історико-етнографічного районування України. Наукові принципи і методи історико-етнографічного районування.
- Культура – основа життєдіяльності етносу. Багатосемантичність поняття “культура”. Проблеми наукових студій, систематизації і диференціації культурних явищ.
- Етнічні процеси – безперервне історичне явище. Стан і проблеми дослідження сучасних етнічних й етнокультурних процесів в Україні

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Етнолінгвістика”

Мета: використовуючи найновіші здобутки етнолінгвістичної науки, сформуванати знання про методологію етнолінгвістичних досліджень, показати доцільність залучення лінгвістичних методів у вирішення проблем етнології.

Предмет: поступовий розвиток етнолінгвістики як науки та її сучасний стан, з особливою увагою на теоретичних положеннях етнолінгвістики і їх реалізації в практичних дослідженнях російської та польської етнолінгвістичних шкіл, на здобутках сербських та українських етнолінгвістів.

Зміст курсу:

- Вступ до етнолінгвістики. Визначення науки, об’єкт, предмет, завдання дослідження. Зв’язок з іншими дисциплінами.
- Співвідношення між етносом і мовою. Етнолінгвістична специфіка ієрархії мовної системи. Словники як джерела етнолінгвістичних досліджень.
- Концептуальні засади російської етнолінгвістики. Школа Н. Толстого
- Люблінська етнолінгвістична школа: методи і методика досліджень. Словник народних стереотипів і символів: принципи організації.
- Становлення і розвиток сербської етнолінгвістики.
- Розвиток етнолінгвістики в Україні.
- Назви предметів традиційної матеріальної культури в етнолінгвістичному освітленні (на прикладі номінацій одягу та взуття).
- Народний календар в етнолінгвістичному аспекті.
- Традиційна сімейна обрядовість в етнолінгвістичних дослідженнях.
- Етнолінгвістичні дослідження народної демонології.
- Замовляння у світлі етнолінгвістичних досліджень.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Українське народне житло:

генезис, еволюція, локальні особливості, будівельна обрядовість”

Мета: формування теоретичних знань і практичних навиків у дослідженні етнічних процесів, які дозволяють розглядати явище традиційно-побутової культури в його історичному розвитку з урахуванням соціально-економічних, природно-географічних та етнокультурних факторів, виявляти його загальноетнічні та локальні особливості, в умовах комплексного підходу до дослідження залучати дані із суміжних галузей культури.

Предмет: будівельний матеріал і конструкція, вертикальний розвиток і горизонтальне планування, система опалення та організація інтер’єру українського народного житла в їх історичному розвитку, локальні особливості народного житлобудівництва, декор і житлово-будівельна лексика, звичаї, обряди, та повір’я, пов’язані з будівництвом.

Зміст курсу:

- Ранньослов’янське житлово-господарське будівництво і формування основних рис традиційного українського житла в I – на початку II тис. н. е.
- Розвиток українського народного житла в часи середньовіччя у XIV – XVIII ст.).
- Локальні особливості традиційного українського житлобудівництва в XIX – першій половині XX ст.
- Інтер’єр українського традиційного житла: загальноетнічні риси та локальні особливості.
- Розвиток система опалення і димовідведення українського народного житла.
- Традиційна будівельна обрядовість та її зв’язок з історичним розвитком народного житла та давніми індоєвропейськими і слов’янськими віруваннями.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Педагогіка вищої школи”

Мета: формування системи теоретичних знань і практичних умінь організації освітнього процесу, педагогічної спрямованості й особистісної концепції викладацької діяльності у вищій школі.

Предмет: філософія вищої освіти, педагогічна діяльність викладача вищої школи як система, організація освітнього процесу у вищій школі.

Зміст курсу:

- Теоретико-методологічні засади організації освітнього процесу у вищій школі.
- Мета, функції педагогічної діяльності, обов'язки викладача вищої школи.
- Науково-педагогічні, моральні цінності викладача.
- Система умінь педагогічної діяльності викладача у вищій школі.
- Складові, засоби педагогічної техніки, невербальної поведінки викладача.
- Особливості, напрями організації діалогічного спілкування зі студентами.
- Організація педагогічної взаємодії відповідно до індивідуально-типологічних особливостей студентів (типу темпераменту, виду інтелекту, стилю навчально-пізнавальної діяльності, типу соціальної поведінки).
- Критерії професійної етики, педагогічного такту викладача.
- Особливості, методи, прийоми емоційно-виховного впливу на поведінку студентів.
- Шляхи, способи вирішення проблем дисципліни та конфліктів зі студентами.
- Структура, психолого-педагогічні аспекти організації навчально-пізнавальної діяльності студентів.
- Формування наукових понять, практичних умінь й навичок студентів.
- Сучасні стратегії, методи навчання студентів.
- Структура, зміст, процес організації лекції, практично-семінарського (лабораторного) заняття, самостійної роботи студентів.
- Шляхи формування позитивної мотивації навчання студентів.
- Норми, критерії оцінювання знань, умінь студентів, організація зворотного зв'язку в навчальному процесі.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Методологія підготовки наукової публікації”

Мета: розкрити етапи, зміст підготовки та написання наукових праць з історії; сформувати теоретичні знання й практичні навички підготовки наукових публікацій з історії; проаналізувати основні види наукових публікацій з історії; охарактеризувати вимоги до підготовки тексту наукових публікацій та правила їх оформлення.

Предмет: теорія й методика наукового дослідження, основні засади підготовки наукового тексту, основні види наукових публікацій з історії, вимоги до написання й оформлення наукових публікацій з історії.

Зміст курсу:

- Методологія та методи наукового дослідження (поняття, функції, структура).
- Загальна методика виконання наукового (дисертаційного) дослідження.
- Наукова публікація: поняття, функції, основні види.
- Наукова монографія: види та композиційна структура.
- Наукова стаття: вимоги до написання.
- Тези наукової доповіді (повідомлення).
- Наукова доповідь (повідомлення).
- Автореферат дисертації.
- Правила оформлення публікацій.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Психологія вищої школи”

Мета: формування знань про психологічні особливості діяльності студентів і викладачів в рамках навчально-виховного процесу та практичних психологічних вмінь і навичок, необхідних у розробці ефективних методик викладання, результативного використання властивостей пізнавальних психічних процесів та особистісних якостей студентів для досягнення навчально-виховних цілей у вищій школі.

Предмет: суб'єкт-суб'єктні стосунки учасників навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, психологічні особливості викладача та студента у їхній розвивальній взаємодії

Зміст курсу:

- Вища освіта як предмет психологічного аналізу. Предмет, завдання і методи психології вищої школи.
- Вікові особливості студентської молоді.
- Психологічні засади управління навчальним процесом у вищій школі.
- Діяльність студента, діяльність викладача.
- Мотивація діяльності студента і викладача. Вивчення навчальної мотивації студентів.
- Вища школа як інститут соціалізації людини. Особистість студента і викладача.
- Індивідуальні особливості студента і його адаптація до навчання у вищому навчальному закладі.
- Пізнавальна діяльність студентів Навчальні стилі, дослідження різних типів навчальних стилів та їхня корекція.
- Психологічні теорії як підґрунтя сучасних методик викладання у вищому навчальному закладі. Застосування психологічних теорій для створення ефективних методик викладання у вищому навчальному закладі.
- Роль переживань та вольових процесів і якостей особистості у навчальному процесі у вищому навчальному закладі.
- Спілкування у вищому навчальному закладі. Вироблення навичок ефективного спілкування. Психологічні засади інтерактивного навчання.
- Планування часу і кар'єри студентів та викладачів.
- Формування і розвиток студентської групи, її роль у навчальному процесі.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспіранти вивчають на другому році навчання.

“Підготовка науково-інноваційного проекту”

Мета: формування практичних навичок, які дозволять підготувати науково-інноваційний проект: вміння викласти короткий зміст проекту, описати проблематику дослідження із зазначенням об'єкту та предмету дослідження, проаналізувати стан дослідження проблеми і тематики, сформулювати мету, основні завдання проекту, обґрунтувати актуальність виконання завдань, визначити підходи, методи та засоби виконання проекту, спрогнозувати результати виконання проекту, їхню наукову новизну та практичну цінність.

Предмет: запит на фінансування науково-інноваційного проекту, формулювання проблематики, об'єкту, предмету та мети дослідження, аналіз відомостей про стан дослідження за обраною тематикою, прогнозування наукової новизни та практичної цінності очікуваних результатів.

Зміст курсу:

- Анотація – короткий зміст проекту.
- Проблематика дослідження – проблема, на вирішення якої спрямовано проект, об'єкт і предмет дослідження.
- Стан досліджень проблеми і тематики.
- Мета ідеї та робочі гіпотези проекту, основні завдання та їхня актуальність.
- Підхід, його новизна, методи, засоби та особливості досліджень за проектом.
- Очікувані результати виконання проекту та їхня наукова новизна.
- Практична цінність для економіки та суспільства.
- Доробок та досвід авторів за тематикою проекту.

- Етапи виконання проекту – план проведення робіт, зміст етапів виконання, очікувані результати за кожним етапом, звітна документація.
- Фінансове обґрунтування витрат для виконання проекту.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспірант вивчає на другому році навчання.

“Інформаційні технології та програмування”

Мета: формування системи базових знань сучасних інформаційних технологій з елементами програмування за програмою наукової підготовки аспірантів; отримання знань про можливість сучасних комп’ютерів щодо практичного застосування; вивчення методів практичного використання стандартних засобів операційної системи комп’ютера; вивчення методик організації науково-педагогічної роботи з використанням комп’ютерів.

Предмет: математичні і системні принципи будови комп’ютерів сучасного рівня; програмування як метод розв’язування задач; операційна система комп’ютера і прикладні засоби використання; методи редагування текстових документів з елементами програмного опрацювання; табличне і графічне зображення даних наукових досліджень і програмування автоматичного аналізу; організація баз даних і систем забезпечення роботи з базами даних; планування і створення комп’ютерних презентацій з елементами програмованого керування; прикладні аспекти роботи в глобальній і локальній комп’ютерній мережі.

Зміст курсу:

- Функціональна схема комп’ютера. Процесор, пам’ять, периферійні пристрої. Взаємодія комп’ютера з користувачем і засобами збереження і опрацювання даних. Дискретно-математичні основи моделювання методів наукових досліджень. Алгоритм і його властивості. Декомпозиція алгоритму на базові елементи прикладного засобу виконання.
- Організація взаємодії користувача з комп’ютером. Віконний, графічний і клавіатурний інтерфейс. Діалогові вікна. Інформаційно-довідкові системи комп’ютерних засобів.
- Параметри розмірів сторінок та інших елементів. Шрифти і стилі текстових документів. Прийоми форматування. Композиція документа з графічними та іншими об’єктами. Збереження документів.
- Планування алгоритмів автоматичного опрацювання текстових документів. Елементи мови VisualBasic. Макрокоманди та їх застосування.
- Таблична форма зображення даних. Типи табличних даних: числові, обчислювальні, текстові. Табличні процесори. Форматування таблиць. Використання електронних таблиць для розв’язування типових задач.
- Розробка баз даних і таблиць. Структура таблиці бази даних. Зв’язки між таблицями. Редагування і збереження табличних даних. Сортування і фільтрування даних. Проектування запитів до баз даних.
- Електронна презентація як засіб комунікації. Планування комп’ютерної презентації. Структура слайда. Елементи слайдів та їх застосування. Перегляд слайдів. Елементи програмованого керування показом слайдів.
- Глобальна мережа Internet як універсальний засіб комунікації. Пошук інформації в Internet. Електронна пошта. Поняття про будову Web-сайтів. Організація групової практичної роботи в локальній мережі.

Місце дисципліни у структурі курсу: курс читають у другому семестрі для аспірантів 2-го року навчання. Паралельно з лекціями про водять лабораторні заняття, на яких потрібно закріпити теоретичні знання виконанням завдань за програмою курсу і отримати навички практичної роботи в ролі фахівця практичного застосування комп’ютерів, а також сформувані методику планування і організації науково-педагогічної роботи з використанням комп’ютерів.

“Інтелектуальна власність і трансфер технологій”

Мета: формування теоретичних знань і практичних навиків, які дозволяють опанувати основні засади інституту інтелектуальної власності, вивчити правове регулювання і позиції судової практики щодо особливостей розгляду судових справ цієї категорії, вирішувати конкретні юридичні ситуації.

Предмет: теоретичні основи виникнення прав інтелектуальної власності, засади їх здійснення та захисту, характеристики основних інститутів інтелектуального права (авторське право, патентне право, засоби індивідуалізації товарів і учасників, договори про передавання майнових прав інтелектуальної власності).

Зміст курсу:

- Суб'єкти та об'єкти права інтелектуальної власності.
- Зміст прав інтелектуальної власності.
- Авторське право і суміжні права.
- Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок.
- Право інтелектуальної власності на торговельну марку.
- Право інтелектуальної власності на комерційне найменування.
- Право інтелектуальної власності на географічне зазначення.
- Право інтелектуальної власності на інші об'єкти інтелектуальної власності.
- Захист прав інтелектуальної власності.
- Передання майнових прав інтелектуальної власності.
- Державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій.
- Регулювання відносин інтелектуальної власності в країнах ЄС та США.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспірант вивчає дисципліну на другому році навчання.

“Інновації та підприємництво”

Мета: формування комплексу знань і навиків розроблення, впровадження інновацій та управління інноваційними процесами у підприємстві.

Предмет: закономірності, принципи та чинники розвитку інноваційних процесів у підприємницькій діяльності.

Зміст курсу:

- Інновації та економічний розвиток. Теоретичні основи інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва.
- Основні категорії, принципи та методи управління інноваційною діяльністю суб'єктів підприємництва.
- Суть, етапи та інструменти організації інноваційного процесу у підприємстві.
- Формування та розвиток інноваційних бізнес-моделей. Інноваційні бізнес-проекти.
- Джерела та методи фінансування інноваційної діяльності.
- Інформаційно-аналітична база та показники моніторингу інноваційного розвитку суб'єктів підприємницької діяльності.
- Організаційні форми впровадження інноваційних проектів (технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори). Ринок інновацій та його інфраструктура.
- Державна підтримка та регулювання інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва. Національні інноваційні системи.

Місце дисципліни у структурі курсу: аспірант вивчає дисципліну на другому році навчання.

10. Графік виконання аспірантом індивідуального плану науково-дослідницької роботи

Рік навчання	Робота над дисертацією	Публікація статей	Участь в конференціях
Перший рік			
1 семестр	Опрацювання історіографії за темою дисертації.	–	–
2 семестр	Пошук джерел дослідження.	1	1
Другий рік			
3 семестр	Опрацювання джерельної бази. Вибір методів дослідження	–	–
4 семестр	Написання текстової частини дисертаційного дослідження	1	2
Третій рік			
5 семестр	Написання текстової частини дисертаційного дослідження	–	–
6 семестр	Написання текстової частини дисертаційного дослідження.	1	2
Четвертий рік			
7 семестр	Формулювання висновків і узагальнень.	2	–
8 семестр	Оформлення дисертаційної роботи. Подання до захисту. Захист.	–	–

11. Перспективні напрями наукових досліджень і тематика дисертаційних робіт зі спеціальності 032 “Історія та археологія”

Наукові дослідження на історичному факультеті розвиваються в рамках декількох наукових шкіл і напрямів, зокрема:

– історія суспільно-політичних та культурних процесів в Україні (представлена викладачами кафедр давньої історії України та архівознавства, новітньої історії України імені Михайла Грушевського, історичного краєзнавства);

– історична славістика, окциденталістика та орієнталістика (кафедри історії середніх віків та візантиністики, нової та новітньої історії зарубіжних країн, історії Центральної та Східної Європи);

– військова історія (кафедри історичного краєзнавства й історії середніх віків та візантиністики);

– археологія західноукраїнських земель (кафедра археології та спеціальних галузей історичної науки);

– етнічна історія та традиційно-побутова культура українців (кафедра етнології).

Спеціалізація “Історія України”

Перспективні напрями наукових досліджень: особливості розвитку та функціонування державних, самоврядних і церковних інститутів на українських землях в епоху середньовіччя – ранньомодерного часу; суспільно-політичні, культурні та національні процеси на українських теренах в останній третині XVIII – на початку XXI ст., ідентичність населення України зазначеного періоду; суспільство, культура та історична пам’ять населення Галичини наприкінці XIX – в першій половині XX ст.

Перспективна тематика дисертаційних робіт:

“Соціальні та етнічні групи в українському середньовічному місті: джерелознавчий аспект” (проф. Капраль М. М.);

“Ідея європейського вибору в громадській думці України (2004–2015 рр.)” (проф. Сухий О. М.).

Спеціалізація “Всесвітня історія”

Перспективні напрями наукових досліджень: політичні, економічні та культурні зв'язки Європи, Візантії та Русі в епоху середньовіччя; суспільно-політичні зв'язки та культурні взаємини народів Центральної та Східної Європи в епоху нового та новітнього часу; світові інтеграційні процеси в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Перспективна тематика дисертаційних робіт:

“Династія данських вікінгів Скульдунгів на території Східної Європи у VII–X ст. (проф. Войтович Л. В.);

“Освітньо-культурна діяльність Греко-Католицької Церкви в Бразилії в другій половині ХХ ст.” (проф. Качараба С. П.).

Спеціалізація “Військова історія”

Перспективні напрями наукових досліджень: методологія дослідження воєнних конфліктів; вплив науково-технічної думки на розвиток військового мистецтва; історія українського війська на тлі розвитку військової справи в Європі та світі; українське військо у ХХ ст.: особливості формування та участі у бойових діях.

Перспективна тематика дисертаційних робіт:

“Козацька піхота і лінійна піхота європейських країн XVI–XVIII ст.: порівняльний аналіз озброєння, структури, організації і тактики” (проф. Войтович Л. В.);

“Підготовка офіцерів запасу у вищих навчальних закладах Львова (1945–1990)” (проф. Голубко В. Є.).

Спеціалізація “Археологія”

Перспективні напрями наукових досліджень: археологічні пам'ятки Прикарпаття, Волині та Закарпаття у стародавню і ранньосередньовічну добу; етнічні та політичні процеси на українських землях за даними археологічних джерел; військова археологія; історія археологічної науки у Львові (кінець XVIII – початок ХХІ ст.): наукові школи та напрями.

Перспективна тематика дисертаційних робіт:

“Зубрицька культура на території України: формування та особливості розвитку” (проф. Ситник О. С.);

“Провінційно-римські культурні впливи на населення другої чверті I тис. н. е. в межириччі Дністра та Прип'яті” (доц. Онишук Я. І.).

Спеціалізація “Етнологія”

Перспективні напрями наукових досліджень: етнокультурні процеси в Україні у другій половині ХІХ – на початку ХХІ ст.; традиційно-побутова культура населення історико-етнографічної Волині; традиційні господарські заняття, матеріальна і духовна культура українців Надсяння, Опілля та Покуття; історія етнологічної науки (кінець XVIII – початок ХХІ ст.).

Перспективна тематика дисертаційних робіт:

“Традиційна поховально-поминальна обрядовість волинян: загальноукраїнські риси та локальна специфіка” (проф. Сілецький Р. Б.);

“Традиційне скотарство українців історико-етнографічної Волині: обрядовий аспект” (проф. Глушко М. Є.).

Ректор

В. П. Мельник